

УСВІДОМЛЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ДЛЯ НАЛАГОДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Кузнецова О.Ю. (Харків)

У процесі трансформації сучасного українського суспільства активно досліджуються проблеми функціонування мовної особистості. Мовна особистість - це індивід, який розвивається в суспільстві, володіє сукупністю здатностей й характеристик і є носієм певного національного культурного простору.

Діяльність мовної особистості повинна задовольняти таким соціальним регулятивам, як принципи співпраці, інформативності адекватності ситуації, інтеграції та адаптації до ціннісно-нормативної системи суспільства та певних суспільних відносин.

Система національно-психологічних особливостей мовної особистості базується на кількох сферах:

1) мотиваційно-своєрідність мотивів, спонукальних сил мовної діяльності представників тієї чи іншої національної спільноти;

2) інтелектуально-пізнавальній - своєрідність сприйняття й мислення носіїв національної психіки, що проявляється у наявності специфічних пізнавальних та інтелектуальних якостей, які дають змогу особливим чином сприймати навколишню дійсність, оцінювати її, планувати мовну діяльність, обирати моделі способів досягнення її результатів;

3) емоційно-вольовій - своєрідність емоційних та вольових якостей, від яких залежить результативність мовної діяльності;

4) комунікативно-поведінкової - охоплює інформанти і міжособистісну мовну взаємодію, стосунки і спілкування, виси і розбіжності у їх реалізації у представників різних національних культурах.

Досліджувати ці особливості мовної особистості в міжособистісній взаємодії означає виявляти суттєві характеристики конкретної культури спілкування, розпізнавати та усвідомлювати її національну своєрідність

Дослідники застерігають від можливої психологічної схильності сприймати всі життєві події з позицій лише своєї етнічної групи. Ефекту взаємного непорозуміння можна позбутися за умови дотримання певних вимог у взаємодії: визнання рівноправності сторін, обстановки відкритості й довіри у спілкуванні, поваги до традиційних норм та способу життя, що є підґрунтям у характеристиці соціокультурного та етнопсихологічного контексту спілкування.

Тож, мовній особистості мають бути притаманні якості, які позитивно впливають на процес соціально-культурних трансформацій та налагодження ефективної взаємодії. Їх зміст розкривають такі характеристики:

- мовна відкритість і доступність - націленість на спілкування і прагнення передати ідеї і цінності іншим соціальним агентам;

- соціально-діяльнісна спрямованість, пов'язана з інтенсивністю трансформаційних процесів і забезпеченням необхідної динаміки особистісних змін;
- адаптивно-акумуляюча характеристика як мовний механізм забезпечення пристосування до умов суспільства, що трансформується;
- соціально-культурна пізнавальна мотивація, що пов'язується з прагненням "розкодувати" світ і сформуванню його індивідуальну мовну модель;
- мисленнева індивідуалізація світу як особистісно-мовна стимуляція пізнання та формування стилю мислення, який відповідає специфіці духовного світу мовної особистості;
- культурно-репрезентативна якісна визначеність мовної особистості, яка знаходить вияв в утвердженні своєї етнічно-національної та культурно-групової приналежності й вираженні її в різних стилях мовлення в різних соціальних сферах - політиці, моралі тощо;
- естетико-мовний профіль особистості як цілісний вияв її буття у світі, утвердження її особистісного естетичного світу.